

Биологичната и интегрирана растителна защита - без алтернатива

Автор(и): проф. д.с.н. Ангел Харизанов

Дата: 21.07.2016

Механизмите за контролиране плътността на популациите на вредни насекоми и акари, епизоотиите и антибиозата са мощни фактори на природното регулиране, което е основа на интегрираната растителна защита. Познаването им дава възможност за ограничаване приложението на химически продукти за растителна защита и опазване на природната среда от замърсяване с пестициди.

Целта на интегрираната растителна защита е да осигури определена популационна плътност на вредителите в биоценозите, известно като метод на „замърсеното поле“ и изразено с т.нар. праг на икономическа вредност – ПИВ. Тя приема, че пълното унищожаване на вредителите довежда до лишаване на паразитоиди и хищници от храна и редуциране на тяхната численост, нарушаване на биоразнообразието в биоценозите, до поява на нови видове и групи вредители и до прекъсване на взаимоотношения между полезни и вредни организми, изграждани продължително време.

Прилагане на съвременна растителна защита, свързана с интегрирано управление на вредителите, е невъзможно, без да се познават основите на биологичната и интегрираната растителна защита и качественият и количественият състав на вредители и биологични агенти в първичните и вторичните биоценози (агроценози).

Биологичната и интегрираната растителна защита (БИРЗ) не проявяват отрицателни въздействия, както химическата растителна защита (ХРЗ), изразени в: нарушаване на биологичното равновесие в първични биоценози и агроценози в полза на вредителите; създаване на условия за проява на нови икономически значими видове и групи вредители; риск за отравяне на хора, диви животни, опрашители, растения и продукцията им; намаляване или пълно унищожаване факторите на природното биологично регулиране; създаване на устойчивост в популациите на вредителите към прилаганите продукти за растителна

защита (ПРЗ) и др. Освен това те повишават биологичното разнообразие в биоценозите; не замърсяват природната среда и са основно звено при опазване на културите от вредители в биологичното (органично) земеделие. Тези и други техни значими качества ги правят без алтернатива при опазване на растенията и продукцията им от вредители.

Интегрираната растителна защита (ИРЗ) е с кратка – около 70-годишна история, но бързото проявление на редица недостатъци на тоталната химическа растителна защита стимулира и ускори нейната поява, развитие и приложение. Много специалисти недостатъчно добре разбират същността на тази растителна защита, а и в Закона за защита на растенията (ДВ, бр. 61, 25 юли 2014 г.) тя не е намерила подobaващо място като приложение и обяснение.

Интегрираната растителна защита е система за регулиране числеността на основни вредители на растенията под праговете на икономическа вредност, при използване на резултатите от природното регулиране и (или) познати методи за борба, прилагани самостоятелно или съчетавани по най-целесъобразен начин. През последната четвърт на миналия век в България бяха проведени основни проучвания относно елементите на тази борба – определиха се и се проучиха главните вредители по култури; техните биологични агенти и регулиращата им роля, праговете на икономическа вредност, ефективните методи за мониторинг и прогноза, най-подходящо съвместно приложение, продукти за растителна защита, влияещи незначително върху биологичните агенти и ненарушаващи биологичното равновесие в агроценозите. И най-важното – имаше достатъчно и добре подготвени специалисти по интегрирана растителна защита на държавно, областно и на по-ниско равнище, повишаващи ежегодно квалификацията си. През този период България заемаше едно от първите места в Европа по приложение на интегрираната растителна защита – на около 1 млн. дка лозя; на стотици хиляди дка овощни градини; на няколко милиона дка житни култури; на около 300 000 дка тютюн; съвместно с биологична борба във всички оранжерийни комплекси в страната. От началото на 90-те години на миналия век приложението на интегрираната растителна защита, включително и биологичната растителна защита постепенно затихват, за да останат само на малки площи и в отделни оранжерийни комплекси. Причините за това са фундаментали и много, а решението им е възможно единствено чрез дълбоки реформи в растителната защита, изразени в:

- Възстановяване самостоятелността на Института за защита на растенията.
- Отделяне на растителната защита от БАБХ и възстановяване на Националната служба за растителна защита с необходимите дирекции в нея.
- Увеличаване на специалистите по растителна защита, в т.ч. и назначаване на специалисти по биологична борба и интегрирана растителна защита.
- Постоянно повишаване квалификацията на специалистите по растителна защита, биологична борба и интегрирана растителна защита само в университети с акредитация на специалност (факултет) по растителна защита.

Защитата на растенията от вредители е изключително отговорна държавна дейност, засягаща не само опазването на културите и продукцията им от вредители, но и природната среда като цяло – биоразнообразие, почва, вода, т.е. засяга екологията на човека и животните. Ако искаме интегрирано управление на вредителите, посочено в Закона за защита на растенията (Допълн. разпоредби, параграф 1(23), наложителни са глобални реформи, а допълнението на Закона за растителна защита става повече от актуално. Сегашната организация на растителната защита в България не отговаря на изискванията на Закона за растителна защита и на специфичните изисквания на обществото за чиста продукция, чиста почва и чиста вода.